

תוס' בקלות

מאת

ישיבת ההסדר 'שבות ישראל' אפרת

עורך: הלל צרק – בוגר הישיבה

מסכת עבודה זרה

פרק ב'

ישיבת שבט ישראל
התנ"ך
התורה
השולחן
הערוך
עמוד 8

הקדמה ומקראה

על מנת להקל על לומד הדף היומי והלומד בכלל ללמוד ולחזור על דברי בעלי התוספות הוחלט להוציא את חיבור זה-מטרתו של החיבור היא לאפשר לכל אדם שלומד דף יומי או את המסכת המדוברת ללמוד את דברי התוספות בקלות. לשם כך מבואר כל דיבור במקומו בבחינת דיבור דבור על אופניו ועיין משלי כ"ה י"א) וכל קטע בתוך דיבור המתחיל מחולק ע"פ שיקול דעת ומסומן בשתי מילים ו... (שלוש נקודות) ביניהם כך שהביאור לאחריו יתייחס לאותו קטע בין שני המילים שתוחמות את שלוש הנקודות

בחיבור זה יתכנו ויש סבירות גבוהה להניח כי יש טעויות, כל אדם המוצא טעות מעין זו או שיש לו בקורת בונה מתבקש בכל לשון של בקשה לשלוח את הערתו אליי

לכתובת הדואר האלקטרוני tosfot0@gmail.com

שלמי תודה להוריי היקרים, נפתלי ולינדה, שגודל עוצם השקעתם בחינוכנו וגידולנו היו תמיד מעל לנתפס, שהקב"ה ישלח להם בריאות ואריכות ימים ואיני מאריך כי כבודם תמיד היה "הסתר דבר" (עיין משלי כ"ה ב')

למורי ורבי ראש הישיבה הרב יהושע בן מאיר שגידלנו בדרך אמת והכניס בנו אהבת תורה ללא גבול, אם ייתן איש את כל הון ביתו באהבה שאוהב ראש הישיבה את התורה בוז יבוזו לו ועיין ויקרא רבה פרשה ל ד"ה ולקחתם) ולכל תלמידי הישיבה תודה על השהות במחיצתכם שהיא תמיד נעימה ומלמדת

סיכומי תוס' מסכת עבודה זרה □ פרק ב'

עורך: הלל ברק – בוגר הישיבה

תוד"ה אין-מה שאנו היום כן מעמידין בהמה אצל הגוי ומייחדים בהמות עמהם הוא משום שלהלכה אנו פוסקים כר' פדת שמשנתינו שאוסרת לייחד עם הגוי בהמה היא כר' אליעזר ואילו חכמים מתירים לייחד עמהם ולא חוששים שירבעו בהמות ולכן התירו ליקח מהם בהמה לקרבן (למרות שאם נרבעה אסורה לקרבן) ומכאן שלא חשו לרביעת בהמה ע"י גוי ואע"פ שחלקו על ר' פדת זהו ספק דרבנן ויש להקל ולמרות שסתם משנתינו היא כר' אלעזר יש משנה במסכת פרה שבא יש מחלוקת וממילא זה סתם ואח"כ מחלוקת ואין הלכה כסתם משנה

דף כב:

תוד"ה ורמיניה-תימה... כאן-הסיבה שלא הקשינו מהמשנה בפסחים ששם מותר למכור לגוי בהמה במקום שנהגו ואצלנו אסור אלא הקשינו מברייאת שכתוב שלוקחים מהם לקרבן ומשמע שלא חשודים על הרביעה היא בגלל שכבר שאלנו שאלה זו בפרק ראשון (וענינו לרב שמקום שמותר למכור מותר לייחד ולר' אלעזר שגוי חס על בהמתו שלו שלא תיעקר ולכן למכור מותר ולייחד אסור) והסיבה שכאן רב עונה תירוץ אחר מפרק ראשון היא שרב חזר בו מכח הסוגיה שלנו ולפי רב הטעם הוא מחשש עיקור

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

ועו"ל...בסמוך-הסבר נוסף הוא שהגמרא ידעה את הטעם שגוי חס על בהמתו אלא שכאן רוצה למכור את הבהמה וחידשה הגמרא שגם במקרה כזה לא ירבע את הבהמה מחשש שתיעקר ולא יצליח למכור אותה וישאר עם הבהמה מעוקרת וא"ת...שבעין-הסיבה שלקרבן התירו ליקח בהמה מגוי אפילו שיש חשש רביעה של הגוי היא כי האיסור הוא רק מנהג ולא איסור ממש ולכן לקנות לקרבן לא עשו מנהג

תוד"ה **מוקצה**-מדובר ביחוד עם מעשה שמסרו את הבהמה לכומרים והאכילוה כרשיני עבודה זרה כי ביחוד של הבהמה לעבודה זרה אין כלום כי "אין הקדש לעבודת כוכבים"(אין חלות משפטית לאמירה בפה המקדישה דבר לעבודה זרה-ה.ב.).

תוד"ה **אי-אע"פ** שבאופן כללי לא חששנו למוקצה ונעבד אלא רק לחשש רביעה עדיין כתבה הגמרא שאם היה מקצה לא היה מוכר לרווחא דמילתא דהיינו ליתר בטיחות אע"פ שגם ללא תירוץ זה לא חוששים למוקצה ונעבד

תוד"ה **רגלא-רש"י**: רגלא הוא רכיל ר"ח והערוך: רגלא הוא שקרן

תוד"ה **דאמר-ר"י** לא יודע מה המקור לכך שבהמתן של ישראל חביבה על הגויים יותר מנשיהם(של הגוי)

תוד"ה **עובדי-הגירסא** לפי התוס' היא שפסקה זוהמתן גם של הגויים(עין מהר"ם שפירש שכוונת התוס' לגרים המתגירים)

דף כג.

תוד"ה **רבינא-רבינא** ור' פדת סוברים את התירוץ ש"עובד כוכבים חס על בהמתו שלא תיעקר" אלא שלעניין קרבן רצה רבינא להוסיף חומרא שלכתחילה נחמיר ולא ניקח מהגוי ור' פדת החמיר ואמר שכל ההיתר לקרבן הוא רק לחכמים שלא חוששים כלל לרביעת בהמה ע"י גוי(שלא כרבי אליעזר) וא"ת...רבעה-ר' יוחנן שאומר בהמשך(כד:) שבהמה נעקרת רק בפחות מבת שלוש פירוש דבריו יהיה שעד גיל 3 ודאי נעקרת ולכן הגוי לא ירבע ומעל גיל 3 זה ספק ולכן לקרבן לא ניקח ממנו בהמה מעל גיל 3 אבל למכור לו מותר כיוון שאין וודאות שיבא עליה הגוי כי חושש שתיעקר גם מעל גיל 3

תוד"ה **על-פ"ה**...לו-דין נשבית מחמת ממון:

רש"י: הגמרא עוסקת באשת ישראל ומותרת לבעלה ולא חוששים שמא נתרצתה לשבאי תוס': הגמרא עוסקת באשת כהן ומותרת לבעלה כי ודאי לא נבעלה לשבאי אפילו באונס וא"ת...שאני-רבינא חשב ללמוד שהיה לנו לאסור לפחות אשת כהן לבעלה למרות חשש הפסד ממון ומההיתר בדיעבד רצה ללמוד גם במקרה של בהמה של גוי שמותר להקריב בדיעבד והגמרא דחתה ואמרה שכל ההיתר בשבויה הוא מחמת הפסד ממון של הגוי שירא לאבד את חובו(ניתן לומר כך: רבינא חשב שהפסד ממון בשבויה הוא לא "לב" ההיתר והגמרא אמרה שכן)

תוד"ה **תדע**-תוספות מוכיחים את שיטתם שהאישה שנשביתה אסורה לבעלה לא רק אם נשבית מחמת נפשות אלא כל דבר שאין חשש הפסד ממון מצד השבאי הגוי אסורה לבעלה אם הוא כהן ובסכנת נפשות אסורה גם על בעלה אם הוא ישראל כי חוששים שמא נתרצתה לשבאי

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

תוד"ה ותו-אם ישראלית התייחדה עם גוי לרגע מועט זה לא אוסר אותה על בעלה ודברי הגמרא כאן הם או דיחוי בעלמא ובאמת בדיעבד מותרת כרבינא אלא שמכאן אין להוכיח או שיחוד אוסר כשאין חשש הפסד ממון לגוי כאשר היהודיה נתונה תחת ידו בשבי ולא במקרה "רגיל" של יחוד

תוד"ה התם-כאן חוששים שיצרו של הגוי יתקוף אותו יותר מאשר בבהמה רגילה כי פרה אדומה עומדת בוודאות לימכר לישראל והגוי חושב שיוכל להעלים זאת מהיהודי ולכן לא חושש לבוא על הבהמה

דף כג:

תוד"ה ש"מ-הסיבה שפרה(אדומה, וכן להלן) אינה "קדשי בדק הבית" והאיסור לקחת מגוי הוא מחשש עול היא כי רביעה ע"י זכר אינה מעלה עול על בהמה וגם העובדה ששאר קרבנות גם נאסר ליקח מגוי מוכיחה שהחשש הוא לרביעה ולא לעול שאינו פוסל בשאר קרבנות ממילא יש ראייה שפרה "קדשי מזבח"

תוד"ה אלא-לפום...אתיא-התוס' לא גרסו אלא בניגוד לרש"י ולשיטתם גם לר' שמעון וגם לרבנן פרה היא "קדשי בדק הבית" והגמרא לא חוזרת בה מהתירוצ' ש"חטאת קריה רחמנא" לרבנן זו סיבת הפסול של פרה שנרבעה ולר' שמעון סיבת הפסול היא מכוח שמום פוסל בה דבר ערוה גם פוסל בה(התירוצ' השני בגמרא) וי"ס...שפירשתי-יש גרסאות שמשמע בהם שהקושיה היא לא דווקא על התירוצ' ש"חטאת קריה רחמנא" אלא על העובדה שפרה נפסלת ברביעה בין משום קדשי מזבח ובין משום שהיא חטאת מעתה תיפסל ביוצא(פירוש ראשון בתוספות)

תוד"ה בקשו- האי...שני-דמא היה בזמן בית שני כי בבבית ראשון השתמשו רק בפרה שעשה משה רבינו ושמיר גם היה בבית שני ויש...דחולין-כאשר מלכי יוון שיקצו את אבני המזבח לא ניתן היה לתקן אותם באמצעות השמיר אע"פ שהיה קיים כי השמיר לא עושה את האבן חלקה אלא רק עושה חיתוך בלי לחסר את האבן(ואבני מזהח שאינן חלקות פסולות למזבח)

דף כד:

תוד"ה ואבני-למה חיפשו אבנים: רש"י:לאפוד ולמרות שיש הפסק בפסוקים שכתוב "אהני שהם" בלי וא"ו וצריך להיות מותר לקנות מגוי הפסוק שאמר "ואבנעי מילואים" אסר מחדש לקחת מגוי אבן לאפוד תוס':מדובר על אבנים לחושן ולא לאפוד ר"ח:מדובר על אבנים לאפוד והגמרא מקשה מהפסוק ביקהל שבו כתובים ברצף עם וא"ו "ואבני שהם ואבני מילואים"

תוד"ה ור"א-יכלו להקשות שר' אליעזר חושש לרביעה מהעובדה שאסר לקחת מהם את כל הקרבנות אלא העדיפו להביא מקום שבו אסר ליקח מהם פרה אדומה

תוד"ה וניחוש-עול שעולה על אמה של הפרה האדומה אינו פוסל את בתה גם כאשר נשאה האם עול בהריון

תוד"ה ותני-ר' אליעזר שאוסר וולדי פסולים למזבח יש לו חריג שאינו אוסר בוולד אתנן(בהמה שניתנה לזונה בתמורה לשירותיה-ה.ב.)

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

תוד"ה ישראל-אע"פ שר' אליעזר אסור ב"זה וזה גורם" (איסור והיתר שפעלו פעולה במשותף-ה.ב.) אומר כאן שאין צורך לשמר את האב של הפרה שלא נרבע מעולם כי כאן הטעם הוא משום בזיון קדשים וכאשר נרבע האב לא ניכר אותו ביזיון ואין לחשוש לו

דף כד:

תוד"ה יתרו-הפרשה השניה ביתרו שמשה אומר לו שהוא שופט את עם ישראל ודאי נאמרה אחרי מתן תורה אבל ישנה מחלוקת לגבי פרשה ראשונה ביתרו שמשה נושא את ציפורה האם זה היה לפני או אחרי מתן תורה ושם הביא יתרו עולה וזבחים לה'

תוד"ה רבי-ויליאם...שנה-ר' יוחנן מתרץ לפי חכמים ולר' אליעזר אסור לקחת מהם בכל מקרה גם בבהמה פחותה מבת 3 שנים וא"ת...הוא-ר' יוחנן לא חושש שרבעו את האם של הבהמה כי סובר ש"עובר לאו ירך אמו" ואם נרבעה האם לא נאסרה הבת

תוד"ה פרה-בימינו הבהמות מבכירות בגיל צעיר יותר כי נשתנו הטבעים של הבהמות

תוד"ה מזמור-מהו מזמור יתום?:

רש"י: שם המחבר לא נזכר

תוס': לא נזכר על מה או מי חובר המזמור ובתנאי שכתובה המילה מזמור

דף כה:

תוד"ה למשה-מי שהחמה פעם הקדימה לו ופעם אחרת לו כמו יעקב וחזקיה זה לא נחשב שעמדה בעבורו ור' אלחנן מוסיף מי שהשמש הלכה עבורו אחורה (חזקיה) ולא עמדה במקום גם לא נחשב

דף כה:

תוד"ה לא-לא העמדנו שיש תינוקת שידעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה למרות שגם אז מותר לאיש להתייחד עם אישה כי משמע שיש שם רק אישה ולא תינוקת נוספת

תוד"ה איכא-פ"ה...חשו-מה ההבדל בין ר' אידי לר' ירמיה?:

רש"י: אם האישה לא יפה שזו ההגדרה לאישה חשובה בין הנשים (אין חשש שיבא עליה הגוי) וגם קרובה למלכות (אין חשש שתיירצח) לר' ירמיה מותר לה יחוד עם הגוי ולר' אידי אסור תוס': אישה חשובה היא אישה שקרובה למלכות ולר' ירמיה מאסורה להתייחד מחשש עריות ולר' אידי מותרת ואישה שאינה חשובה בין הנשים לר' ירמיה אסורה כי יהרג אותה ולר' אידי מותרת כי ירחמו עליה (זה הפירוש של "כלי זינה עליה") ובירושלמי יש שאישה חשובה היא חזקה פיזית ולא חשובה זו אישה חלשה והוא מסביר כדברי התוספות את החששות ומסביר שאישה יכולה להסתיר את יהדותה ואיש לא יכול להסתיר את עובדת היותו נימול

וא"ת...בדדמי-לירושלמי לעיל צריך להסביר שגם ר' ירמיה מקבל את ההסבר שאישה יכולה להסתיר עצמה ולא ידעו שהיא אישה יהודיה לענין להתיר אישה שאומרת שראתה שבעלה מת ע"י גויים רק שביחוד החמירו שלא להתיר על בסיס יכולת ההסתרה

דף כו.

תוד"ה **גירדנא**-מהו פירוש גירדנא אצלנו:
רש"י: ענין
תוס' והערוך: קללה שיהיה ענין

תוד"ה **עובדת**-פירוש...ישמעאל-אפילו ברשותה של הישראלית אסור לתת לגויה להניק תינוק ישראל אם אין ישראל באותו מקום ממש או יוצא וכנס
וואם...למינות-לפי זה יש להיזהר לא להשאיר ילד עם מינקת גויה לבד ואפילו לרפואה אסור לשים אותם עם גויה/גוי לבד
ירושלמי...טומאה-מותר לתינוק לינוק מגויה ומבהמה טמאה

תוד"ה **ורמיניהו-המקשה** סבר שלא צריך להיות חילוק בין בשכר לחינם ורב יוסף חיש שישי הבדל בין חינם לשכר

תוד"ה **סבר**-מדובר במקרה שבו הוולד נעקר(אישה יושבת על המשבר)או שכלו לו חודשיו(עברו 9 חודשים) ולכן אין זה עוקר דבר ממקום גידולו ואין ביילוד איסור דאורייתא ולכן מותר משום איבה

תוד"ה **והרועים**-מדובר דווקא ברועי בהמה דקה של עצמם והסיבה שהחמירו עליהם שמורידין ולא מעלין היא בגלל שפסולם מדרבנן עשו חכמים חיזוק לדבריהם שיהיו מורידים אותם ולא מעלים כדי שירצו לשוב בתשובה

תנוד"ה **לא**-ר' מאיר שאומר שלגוי נותנים נבלה במתנה זה רק במקרה שלא ניתן להרוג אותו(ע"פ תוס' כ. ד"ה ר' יהודה לפי ההפניה בב"ח אות ה')

דף כו:

תוד"ה **ולא**-בזמן מלחמה ניתן להרוג כל גוי ושלא בשעת מלחמה "לא מעלין ולא מורידין"

תוד"ה **אני-תימה**...בהדך-דווקא במומור שלומדים מאותו פסוק גופו וממונו יש קושי מדוע אבידה(ממונו) מחזירים וגופו ניתן לאבד אבל במוסר(מלשין לגוי על ממון יהודי-ה.ב)שהלימוד הוא לא מאותו פסוק אין קושי שגופן מותר לאבד וממונו לא

ומומר...ומצוה-מומר לתאבון(שעובר מחמת תאוה-ה.ב.)מצווים להחיותו ומומר להכעיס(עובר מחמת מרד-ה.ב.)אין להחיותו ומותר להלוות מהם בריבית ואסור ללוות מהם בריבית אלא אם מדובר בפיקוח נפש אבל...ילבש-מוסר חמור ממומר ויתכן שלא צריך להשיב לו אבידה ויתכן שצריך(תלוי אם הטעם שאוסר לאבד ממונו יחייב גם להשיב לו אבידה)

תוד"ה **סמי**-מומר לעניין הורדה לבור(ואבידה ולהחיותו(מומר לתאבון)-(ה.ב.)אינו כמין לר' יוחנן אבל לדברים אחרים דינו כמומר

תוד"ה **וחד**-מי שאומר אצלנו שאכילת נבלות הופכת אדם למומר ולא למין 'פרש את הגמרא בהוריות שמגדירה מין כמי שאוכל נבלות וטרפות שזה רק במקרה שמדובר בנבלה וטרפה מקולקלים שנחשבים כמו שקצים ורמשים ולא סתם אוכל נבלות "טריות" שהוא מומר ולא מין

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

תוד"ה **לא**-האיסור הוא על דיבור ארוך עם המינים מחשש שימשך אחריהם

תוד"ה **שאני**-איסור ריפוי הוא דווקא אם מזכיר הגוי עבודה זרה או אומר לקחת דווקא עץ של ע"ז או שאומר לקחת מים של עבודה זרה אבל סתם רפואה רגילה מותר להתרפאות ממין ואפילו מעצים שלפני עבודה זרה אם לא דרש המין את אותם העצים במיוחד

תוד"ה **חויא**-עדיף היה לבן דמא למות זכאי ולא לפרוץ גדר שימיתנו נחש של חכמים(שמי שעובר על דברי חשכמים נפגע ממנו)שלא ניתן להירפא ממנו וגם ימות חייב

תוד"ה יכול-ומיה...!צ"ע-בה"ג פסק כרבנן שאפילו בצנעא(בשלוש העבירות)יהרג ואל יעבור בעבודה זרה והוכיח כן מדברי רבא והתוס' כתבו שיש סתירה בדברי רבא האם יש לפסוק כרבנן או כר' ישמעאל(כל העבירות בפרהסיא יהרג ובצנעא יעבור אפילו ע"ז וג"ע)

ואם...הוה-אם רוצה אדם להחמיר על עצמו למסור נפשו בשאר עבירות אפילו בצנעא רשאי

תוד"ה כל-ופ"ה...שונאו-

רש"י: ר' יוחנן אוסר להתרפאות מהם רק כשיש סכנה ואילו ר' יהודה אוסר אפילו בדבר קל כמו ריפוי הפצע של המחט מהקזת הדם

ר"ת-ר' יהודה ור' יוחנן לא חולקים ואם מדובר בפיקוח נפש אסור להרפא מהגוי כי יהרגנו ולא יפגע שמו של הגוי וכן במקרה קל אסור כי ידעו שהרגו בכוונה ולא יפגע שמו של הגוי כרופא ומותא להירפא ממנו במקרי הביניים שם יפגע שמו של הרופא

וא"ת...לרפאותו-היסיבה שלפי ההסבר של ר"ת(שהאסור להירפא מגוי לא כולל את מקרה הביניים של חולה שאין בו סכנה)לא העמדנו את המשנה בחולה וחילקנו בין יש סכנה(אסור להירפא)לאין סכנה(מותר להירפא)היא כי משמע שכל סוגי החולי והבריאות אסורים להירפא מהגוי במשנה וגם זה דומה לפירוש של ריפוי נפשות במסכת נדרים שכולל כל חולי גופני

וכל...הם-כל האיסור להירפא מרופא עובד כוכבים זה דווקא כשאינו מומחה אבל במומחה מותר ועל זה סומכים להקיד דם ע"י עובד כוכבים כי כולם נחשבים מומחים לעינין זה

דף כח.

תוד"ה **מכה**(הראשון)-מהי מכה של חלל:

רש"י: כנגד חלל הגוף (עיין רש"י ד"ה של חלל לא ברור שזה הפירוש-ה.ב.)
תנ"ס' בשם ירושלמי: בתוך חלל הגוף

תוד"ה **מכה**(השני)-מכה שעל גב היד פה היא מכה שעלתה מאליה או שאינה מלווה בחתך אבל אם יש חתך ודאי שלא מתרפאים מעובדי כוכבים

תוד"ה **איכא**-גם מכת חרב ומכה שצריכה אומד לפי מי שסובר שהולכים לפי מכה שמחללים עליה שבת לא מתרפאים מהם ולפי הסובר מכה של חלל מתרפאים מהם(כי מחללין על מכות כאלה את השבת אבל אינם נחשבות מכה של חלל)

תוד"ה ככי-מהו ככי:

רש"י: חניכיים

תוס':השיניים הגדולות

תוד"ה תחלי-מה עושים עם שחליים

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

רש"י ופירוש ראשון בתוס': שוטה שחליים בחומץ
פירוש שני בתוס': מניחים על המכה

תוד"ה **בטיליאיא-מהו טיליאיא:**
רש"י: יין חזק
תוס': יין חלש

דף כח:

תוד"ה **שוריני-מה** משפיע על הראיה:
רש"י: הראיה תלויה בטרפשי הלב (שרעפת)
תוס': הראיה תלויה בהבנת הלב

תוד"ה **חמימי-ר"** אומר שמכאן מובנת הגמרא שדורשת את הפסוק "רעות רבות וצרות" על עקרב וצירעה
שפוגעים באדם יחדיו כי לא ניתן לשפוך עליו מים לא חמים ולא קרים ולא כרש"י שם שכתב שזה הרבה
צרות כי יש עוד מזיקים שמזיקים הרבה

דף כט:

תוד"ה **שני-מותר** לאכול דגים יומיים אחרי ההקזה אבל לא מיד (או הפוך שמקיזין דם רק יומיים אחרי שאכלו
דג ולא מיד, תלוי בגירסה האם "שני לדם דג" או "שני לדג דם"-ה.ב)

תוד"ה **אבל-לא** מדובר שאסור להסתפר אצל גוי כשיש "יחוד" עם הגוי אלא אפילו אין יחוד כל עוד לא
עוברים שם הרבה אנשים אין להסתפר אצלו וכן הדין לענין מינקת גויה לתינוק ישראל

תוד"ה **המסתפר-תניא...** יודע-אסור לגבר להסתכל במראה אלא כדי שלא יחבול בעצמו (בגילוח או תספורת)
אלא אם הוא מקורב למלכות (או כמובן כדי שהספר הגוי לא יהרגנו)
והלכה...אחר-למעשה אסור להסתפר מגוי שמספר בתער שקל לו להזיק ואפילו ברשות הרבים ואם זה
מספרים מותר אפילו ברשות היחיד ובתנאי שיש עוד יהודי עם המסתפר במקום התספורת

דף כט:

תוד"ה **יין-תימה...** מנלן-שאלת הגמרא היא מניין שיהיו נסך אסור ולא סתם יינם שהוא איסור דרבנן
וא"ת...לפנים-יין נסך ושאר זביחים נלמדים לפעמים מאותה מילה בפסוק כי באמת אין הבדל בין ניסוך יין
לכל זבח אחר

תוד"ה **ישתו-גם** מי שדורש שפסוק זה נאמר על ישראל הוא נאמר כהשוואה של הגויים על עבודתם את
אליליהם לעומת עבודת ישראל את ה' (ולכן מדובר על יין נסך בכל מקרה-ה.ב.)

תוד"ה **אתיא-הסיבה** שלא לומדים שמת אסור בהנאה ישירות מעבודת כוכבים בגזירה שווה "שם" "שם" כי
גזירה שווה זו מדברת על משמשי עבודת כוכבים ולא על עבודת כוכבים עצמה וממילא לא ניתן ללמוד ממנה
למצ עצמו בלי תיווך של עגלה ערופה

תוד"ה **כפרה-צריך** בעגלה שתי דרשות כדי לאוסרה בהנאה:
(1) "כפרה"-נאסרת עוד בחיים, נעשית ביום ורפה פוסל בה כקדשים רגילים

עמוד ט

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

(2) "וערפו שם" - אסורה גם לאחר שנערפה ונעשית מצוותה (דלא כקדשים רגילים שמותרים לאחר שנעשית מצוותם-ה.ב.).

תוד"ה **אמר**-רב אשי חידש גם שחומץ שנמכר לגוי כחומץ אין בו חשש ניסוך אלא אמר חידוש שכולל גם עובדה זו וגם שאחרי שחומץ שישראל מכר ומצוי ביד הגוי אין צריך חותם בתוך חותם

תוד"ה **אי-מה** הדין חומץ ובוסר שלנו בקרה שנגע בו עובד כוכבים?
ר' משולם: מותר
ר"ת: אסור כי איננו בקיאים מהו חומץ ומהו בוסר ומהו יין

דפ"ל

תוד"ה **אלונתית**-פרש"י... יין-מהי האלונתית כבר ייתא:
רש"י: מדובר שהישראל נתן אותה לגוי כאשר כבר יש בה יין
ר"ת: נתן הישראל לפני שיש בה יין אלא שבחבית שמשמרים אותה אין שמים עליה יין מחשש קלקול אלא רק על הכמות שאוכלים מערבים יין בנפרד סמוך לאכילה ואותה כמות שבחבית מותר לקחת מגוי
ומ"מ... למעשה-מכאן יש ראייה להתיר תבשיל שנתבשל ויש בו יין אם נגע הגוי בתבשיל כל עוד היין לא ניכר (לפי כולם) התבשיל מותר (ואם ניכר ריצב"א אוסר)

תוד"ה **יין**-הלכה למעשה ביין מבושל לא חוששים ליין נסך

תוד"ה **האי**-יין שהקרים חוששים ליין נסך ולגילוי עד 3 ימים ולא עד 30 יום

דפ"ל

תוד"ה **השחלים**-שחלים קורה שנחש אוכל אותם ולכן בני הגולה נהגו לא לאכול מהם אבל היות וזה מאוד נדיר לא חששו חכמים בשחלים משום גילוי

תוד"ה **פי**-תאנה מנוקרת חוששים לגילוי (שמנוקרת במקום שהליחה של הפרי מכוסה אבל אם נקרה באיזור העוקץ שם הליחה מגולה מותר הפרי ולא חוששים לגילוי-ב"ח אות ג') ורק בשלמה לא חוששים

תוד"ה **לא**-אע"פ שאם אסור להשקות בהמתו במים מגולים ק"ו שאסור להשקות בהמת חברו עדיין שנה התנא בהמת חברו ("זו ואין צריך לומר זו")

תוד"ה **ומטמא** (הראשון)-כולם מודים ששיעור כזית מטמא טומאה חמורה בע"ז כי היא מאסרת מטעם תקרובת (שלומדים ממת שמטמא בכזית) ואין צורך ברביעית כמו בנבלה

תוד"ה **ומטמא** (השני)-פירוש... בינהו-מתי נטמא סתם יינם:
רש"י: אם נגע בשרץ והוא בעצם כמו שאר משקין שנטמאים ברביעית (תוס' חולק על שתי ההנחות)
תוס': טמאים גם בלי מגע שרץ ורק ברביעית כי זה דרבנן ולכן לא החמירו כמו בשאר משקים שנטמאים אפילו בפחות מרביעית
וא"ת... בפירקין-גזרו טומאה על זתם יינם למרות שאסרו מגע עובד כוכבים כי כשאסרו מגעם אסרו משום זבים ולא גזרו על קטן בן למטה 9 שנים וכאן אסרו יין אפילו של קטן מ9 שנים

ישיבת הסדר ♦ כולל אברכים ♦ ישיבה גבוהה

וא"ת...גויה-רביעית של סתם יינם ושל משקה זב(מים שיוצאים מזב כגון רוק ושתן-ב.ב.)לא נכתבו בין 10 דברים ששיעורם ברביעית במסכת נזיר כי זה נכלל ברביעית משקה טמא שפוסלת את האדם ששתה מהם מלאכול בתרומהוזה כולל כל פסולי דרבנן כמו סתם יינם ומשקה זב

דף לא.

תוד"ה **המפקיד-ר'** יהדה בן בתירה לשיטתו שגוי שנגע ביין של ישראל לא אוסר בהנאה ולכן כאן חשש דווקא לנגיעה ולא החמיר לחשוש שמא החליף ולאסור בהנאה כי סתם יינם הוא איסור דרבנן

תוד"ה **דאמר**-רב אצלנו מתיר לשלוח יין ביד הגוי בחותם אחד ולקמן אוסר:
 ר"ת:לקמן מדובר בישראל מומר וכאן מדובר על גוי וישראל מומר חמור מגוי
 רש"י בה"ג ותוס':בשני המקרים מדובר בעובד כוכבים וההבדל הוא שאיפה שהישראל שולח ביד גוי ואח"כ
 יראה שוב את מה ששלח מספיק חותם אחד אבל אם לא יראה שוב את המוצר ששולח לחברו צריך חותם
 בתוך חותם

תוד"ה **ולא**-סירוש...דרבנן-שני הסברים במה לא חולקים ר' אלעזר ור' יוחנן:
 (1) לא נחלקו מה אומר ר' אליעזר ומה אומרים חכמים אבל כל אחד סובר כמו תנא אחר
 (2) כולם סוברים כר' אליעזר אלא שכל אחד פירש דברי תנא אחר
 וא"ת...דנדה-אע"פ שר' אלעזר(האמורא)סובר שאין הלכה בדרך כלל כר' אליעזר(התנא)כאן פסק כמותו כי
 גם ר' מאיר סובר שהלכה כמו ר' אליעזר

תוד"ה **ותרוייהו**-לא אמרנו שר' יוחנן סובר כר' אליעזר ומצריך גם מפתח וגם חותם וזה כמו חותם בתוך חותם כי לא כתב שתי מפתחות או שתי חותמות ויש גרסאות שכתוב בפירוש מפתח **או** חותם

תוד"ה **סתומות**-אע"פ שסתומות של כותי היו פתוחות פעם עדיין מותרות כי שומר עליהם ממגע גוי כשרוצה למכרן לישראל

דף לא:

תוד"ה **השולח**-מדקדק...ר"ת-במה צריך להקפיד לפי הסוגיה שלנו אדם ששולח יין לחברו ע"י גוי וע"י כותי:
 רש"י:בין יין שנשלח ע"י גוי ובין ע"י כותי צריך הכרת חותם(שיראה את החותם כשהיין מגיע לחבר שלו)או
 חותם בתוך חותם והגמרא היא לפי ר' אליעזר וכך ההלכה
 ר"ת:שולח יין לחברו ע"י כותי צריך חותם אחד ובגוי צריך חותם בתוך חותם והגמרא היא כרבנן ולהלכה
 שאנו פוסקים כר' אליעזר מספיק חותם אחד בגוי וגם לא צריך הכרת חותם ובשעת הדחק כתבו התוס'
 לסמור על ר"ת

בציר ומורייס מספיק חותם אחד וצריך הכרת חותם לרש"י ולר"ת לא צריך וענ'ן...אי"ה-מהי חתימת החב"ת:

ר' ברוך (ספר "התרומה"): סותם את מגופת החבית למרח בשעווה לשים עור ולקבעו במסמרות ולכתוב חצי על העור וחצי על קרשי החבית ולסתום את הברזים ושלוח לחברו את אופן החתימה
 ר' יצחק ברבינו יהודה: בימינו שהחביות מעץ ולא מחרס לא יועיל החיתום של ר' ברוך כי ניתן לנעוץ סכין ולהוציא יין ולכן יש מחמירים ומכסים את החבית בחישוקי ברזל ויש מקילין שלא צריך חותם אלא שאם בא וראה שיש חותם מותר ואם ראה שאין אסור אבל כל עוד לא בדק מותר
 ר' משה מקוצי (סמ"ג): למעשה אין ראייה ברורה לאסור (בחבית ללא חותם-ה.ב.)

תוד"ה מפני-שיכר נאסר בימי האמוראים

תוד"ה רב-רב נחמן לא שנה שיכר עם גבינות כי לא סבר שטעם איסור גבינות משום גילוי ומי שסובר גבינות אסורות משום גילוי לא שנה שיכר כי שיכר מגולה לא אסור אם לא "מצלו מיא" (משהים המים זמן רב בחבית שאז יש חשש מים מגולים)

תוד"ה באתרא-גם מי שסובר שגויים מכסים חבית של מים במים לשיכר הם לא מכסים את החבית

תוד"ה ותריוהו-ומ"מ...תבואה-האיסור בשיכר הוא לשתות בבית הגוי דווקא ולכן אם ישאל לוקח מגוי ושותה בבית הישראל מותר ואם אכסנאי נותן לו לשתות מותר משום איבה ואין...בישול-שיכר של גוי אין בו משום בישולי עכו"ם או כי לא עולה על שולחן מלכים או כי החיטים בטלות למים (ובמים אין בישולי עכו"ם)

תוד"ה דאכלי-יש דברים שגופו של ישראל חזק יותר אבל בארס גופו של הגוי שאוכל שרצים חזק יותר ומתמודד יותר טוב עם ארס של נחש

דף לב.

תוד"ה האי-אסור לשתות שיכר שיש בו שמרי יין

תוד"ה ומאוצר-הלכך...בזול-מותר לקנות מגוי כל משקה טבעי אם ראה אותו מוציא את המשקה מהחבית ואם לא ראה אז זה תלוי אם היין יקר יותר מהמיץ מוצר ואם היין זול יותר אסור ואין...ושיכרא-אין לאסור משקה מחמת שהיה בחבית שהיה בה יין נסך(עין לג: תוד"ה שרא)

תוד"ה והא-תימה...בינו-הסיבה שרצינו לאסור "רוצה בקיומו ע"י דבר אחר"מברייטא ולא משמשה שאוסרת נודות וקנקנים שיש בהם יין היא משום שבמשנה ניתן לומר שהאיסור הוא על היין ולא על הקנקנים והנודות

ואית...בעיניה-לפי גירסת הגמרא אצלנו האיסור אם "רוצה בקיומו ע"י דבר אחר" לר' מאיר הוא רק אם האיסור בעין ולא אם הוא בלוע ולכן רק חרס הדרייני אסור ולא נודות וקנקנים

עוד...קנקנים-הסבר נוסף בר' מאיר זה שאסור גם קנקנים בהנאה כי היין שבהם נפלט לתוך יין הישראל וזה נחשב ניכר והתיר כבשים כי לא מרגישים בהם את היין כלל ולא הקשתה הגמרא מהמשנה כי ההיתר הוא רק לסמוך כרעי המיטה ולא למכור לגוי שישים יין בקנקן כי אז רוצה בקיום הקנקן לצורך היין ולא לדבר אחר וזה לא הותר במשנה ולפי זה לא גורסים מאי שנא קנקנים(בניגוד לחלק הקודם בתוס'ה.ב.)

ומיהו...דאסר-ניתן ליישב את הגירסא על הקנקנים שמי שאוסר חרס הדרייני לסמוך כרעי המיטה צריך היה לאסור קנקנים בהנאה לכנס בהם יין וענתה הגמרא שכאשר אין את האיסור בעין אין לאסור בהנאה הלכך...לא-יש שהחמירו מכאן לא להשתמש בפסח בקדרות בלועות חמץ לדבר יבש ור' תם הפתיר בפסח ובקדרות בלועות בשר בחלב לשים בהם דבר יבש אבל לח אסור

תוד"ה אבל-יתכן שמדובר כאן כל רשב"ג או על ר' חנינא בן גמליאל(ורבן גמליאל הוא או הראשון או השני(נכדו של רבן גמליאל הראשון וסבו של רבינו הקדוש))

דף לב.

תוד"ה הלכה-מי שפוסק בפירוש כרשב"ג סובר שאין הלכה כמותו באופן אוטומטי בכל מקום במשנה

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

תוד"ה עובד-יש הפסק באמצע הדברים שאסורים בהנאה במשנה כי זה דומה לבשר הנכנס שמותר בהנאה ויוצא אסור כן הדין בהולך לתרפות שההולך אסור וחוזר מותר(ע"פ המהר"ם)

תוד"ה דלא-ר' אליעזר אומר שסתם מחשבת עכו"ם לעבודה זרה רק אם מדובר בשחיטה אבל מוות רגיל אין מחשבתו לעבודה זרה וכאן מדובר בבשר שחוט כי לא מכניסים לפני עבודה זרה בשר שלא נשחט אלא מת באופן אחר

תוד"ה והיוצא-מה דין טומאת תקרובת ע"ז לפי חכמים:
ר"ת:תקרובת כעין פנים(כמו שעובדים בבית המקדש)כמת והשאר לא נלמד ממת
ר"י:הכל נלמד ממת לעניין איסור אכילה והנאה אבל לעניין טומאה סוברים רבנן שלא נלמד ממת

תוד"ה ההולך-תרפות פירוש או טינופת או תרפים

תוד"ה ישראל-עין יב: תוד"ה אבל ויג: תוד"ה מעות(גליון הש"ס)

תוד"ה כך-וכן...אחת-
שיטת רש"י:נאד(עשוי מעור)חדש:היה בו קצת יין עדיין נחשב חדש ובלבד שלא יכניס אותו לקיום(הגוי לא ישהה שם את היין זמן מרובה)
קנקן(עשוי מחרס)חדש:שלא היה בו יין מעולם
הלכך...הקונט':יוצא לרש"י שאפילו בלי זפת כל כלי ישן של גוי אסור בלי הגעלה או עירוי וכלים שלנו כיוון שהם מזופתים אם יתן בהם הגוי יין לרגע או יגע בהם כשהם רטובים מיון(משקה טופח)יאסרו והרבה...גרודים-
שיטת ר' יצחק ברבינו יהודה:נודות וקנקנים שווים בדין שאם לא זפתן הגוי מותר כי אם היה נותן בהם יין ניתן לזהות זאת אבל מזופתים לא ניתן לדעת אם נתן שם הגוי יין ולכן אסור אפילו חדשים אבל ידוע שנתן לתוכן יין נאסרים הנודות והקנקנים בפעם אחת כי נוהגים לכהיסן לקיום ונודות שלנו לא אסורים כי אין דרך להכניסם לקיום
עוד נחלק עם רש"י מה פירוש גרודים שלרש"י שלא היה בו זפת ולר' יצחק ברבינו יהודה שהיה זפת וגרדו את הזפת
אכן...הגעלה-
שיטת ר"ת:נודות כל עוד לא זופתו מתורים ואפילו היה בהם זפת ונקלף מספיק לשטוף במים ואם זה מזופף אסור וקנקנים אם ישנים אפילו לא מזופתים או מזופתים וחדשים אסור וקשה על מנהג העולם לקנות מן הגוי כלי מזופת ולא להגעיל או לעשות עירוי לכלי
ור"י...אוסר-ר"י הסביר את המנהג שבימינו אין דרך לתת יין בתהליך הזיפות ואם יתן הגוי אחרי הזיפות זה ניכר וגם ר"ת חזר בו והתיר ואם נגע הגוי במשקה טופח גם התיר ר"ת ובספר "התרומה"(ר' ברוך)כתה שלא התיר ר"ת לכתחילה אלא רק בדיעבד
בסימא...אוסר-שאלת הגמרא בסוף הבריייתא היא האם אחרי שנתן גוי יין בכלי האם יכול הישראל לכתחילה לשים שם ציר או מורייב או רק בדיעבד ולגירסא שכתוב "נותן לתוכה ציר ומורייב"קשה כי לא שייך לשאול כי מובן שזה לכתחילה מהלשון "נותן"

דף לג.

תוד"ה עובד-לרבבן וריבדן יש אותו פירוש(לערבב בין חומרים-ה.ב.)

תוד"ה האי-פ"ה...היין-מהו בי מלחי:
רש"י:כלי מלא מלח

ר"ת:מקום שמייצרים בו מלח
ואומר...ללבנו-הלכה כרב פפי שמלח שזרק גוי יין על מלח מותר(בבית חרושת)ולכן מותר גם מלח ששמים עליו דם להלבינו(עיין הגהו"צ אות נ' לגבי דין)

דף 7ל:

תוד"ה **בעא**-ר' יהודה נשיאה שכאן אינו ר' יהודה נשיאה שהתיר שמן של גויים ויתכן כי הוא נכד שלו

תוד"ה **קינסא**-פ"ה...הגעלה-האם ניתן להכשיר חבית מחרס וכיצד:
 רש"י:אם מסיק בפנים עד שאם היה זפת בחוץ נושר מהחבית כשר
 ר' אלחנן:לא ניתן להכשיר חבית בגלל שאדם חס עליה ולא שורפה כראוי
 ר' משה מקוצי(סמ"ג):אם מחמם בפנים עד שיד סולדת מבחוץ הכלי מותר
 וענין...ראשון-הגעלה בחסית של יין נסך:

ר"ת: אפשר שלים מעט מים רותחים בחבית ו"לשחק" עם המים עד שיגיעו לשאר החבית
 ר"י: מצווה מן המובחר להגעיל כל נסר בחבית לבדו מאותו כלי אע"פ שכבר שהמים כבר לא רותחים
 ובקערת מים ששמו בתוך מחבת על האש ומחכים שהקערה תבעבע ואז שופכים על החבית פסק ר"י שיש
 לזה דין כלי שני שלא מועיל להגעיל ממנו

תוד"ה והלכתא-מחלקות רב אחא ורבינא תמיד מקלים ולכן כאן שהחמרנו היה צורך לפסוק בפירוש

תוד"ה **שרא**-חבית שהיה בה יין של גוי ניתן לתת לתוכה כל משקה להוציא יין ולא דווקא שיכר

תוד"ה כלי-יש שלושה סוגים של נתר, משניים עושים כלים ואחד הוא חומר לכיבוס בגדים

תוד"ה **כסי-פרש"י**...פעמים-מה דין כוס חרס ששתה ממנו בגוי:
 רש"י:אם הגוי שתה באחת משתי הפעמים הראשונות נאסר הכלי עד שימלא בו מים 3 ימים מעת לעת ואם
 השתמש אחרי שהישראל השתמש בו כבר 3 פעמים לא נאסר
 ר"ת:גוי ששתה מכוס צריך להדיח אותה 3 פעמים לא משנה אם הכוס חדש או ישן
 ודווקא...הכלים-נראה שרק כוס חרס צריך להדיח 3 פעמים אבל למעשה נכון להיזהר בכל סוגי הכלים
 להדיח 3 פעמים אם שתה בהם גוי

תוד"ה קוניא-מהו קוניא:

רש"י: כלי חרס מצופה אבר

ר"ת והערור: כלי זכויות שלא נתבשל כל צרכו ואע"פ שכלי זכויות שלם לא בולע קוניא בולע

דף לד.

תוד"ה **שאינו**-תימה...לכאן-ניתן להחזיר כלי חרס לכבשן והוא כשר רק שזה נחשב כלי חגדש ולא הכשר של כלי ישן
וה"ת...אחר-ר' שמשון משאנץ אומר שרק כלי מועיל היסק להפכו לכלי חדש אבל בתנור וכיריים שעובדים תמיד ע"י היסק לא מועיל היסק להכשירן(עין ב"ח אות ג' שהביא שבמקום אחר התיירו התוס' היסק מסוים בתנור)

תוד"ה ר"ע-רש"י במסכת תענית גרס מר עוקבא כי לא ייתכן שר"ע לא ידע וגם סיפור על ר"ע צריך להיות בלשון ברייתא והתס' אמרו שאפשר לומר על ר"ע בלשון מעשה כמו שמצוי בתלמוד לפעמים

תוד"ה **מתענין**-פ"ה...נדר-לרש"י מדובר שלא כל כלום ב6 שעות ראשונות ומקבל עליו תענית עד סוף היום והסתפקו התוס' האם צריך שיקבל עליו מאתמול שאם לא יאכל חצי יום יהיה בתענית בחצי השני או שלא צריך שיקבל עליו תענית מאתמול ועדיין נדרו נדר להתענות אע"פ שנקרא חוטא על התענית ובירושלמי...עבד-בירושלמי נדרים כתוב שניתן להתענות כל חלק מהיום בין אוכל לפני ובין אוכל אחריו ומשמע שלא צריך לקבל תענית מאתמול

ומה...הכוכבים-אנו ממתינים עד צאת הכוכבים ולא רק עד השקיעה בתענית כדי לא להכנס לספק ואם מתענה בערב שבת אין לדקדק להמתין עד צאת הכוכבים

מעשה...נצור-ר"ת אומר שאם להתענה ולא קיבל מאתמול שלא הפסיד שכרו ולכתחילה נכון לקבל בשעת מנחה ור"י כאשר היה מתענה ביום א' היה מקבל עליו בשבת בתפילת 18 ב"אלוקי נצור"

תוד"ה **במה**-למה הקשו על בגדי משה ב7 ימי המילואים:
 רש"י: כי משה לא כהן ונחשב זר ואסור היה לו לשמש בבגדי כהן גדול באופן כללי
 תוס': השאלה היא דווקא ב7 הימים כי עוד לא נתקדשו בגדי הכהונה
 ר' יעקב דאורל"נש: משה היה מפרק ומרכיב לכן נחשב כבמה שאין בה חיוב של בגדי כהונה

תוד"ה שאין-מהי אימרא ומדוע לא היה בבגדו של משה:
 (1) כדי שיראה חדש עשו אותו משונה בלי אימרא
 (2) ר' משה: עשו בגד בלי אימר כי זה בגד שלא מתקיים סימן לכך שמה מראש לא אמור היה להמשיך
 בכהונה הגדולה ולכן לא יחשדו שנמצא בו פסול ולכן הוחלף ע"י אהרן
 (3) אימרא הוא צער כמו עימרא וזה לא נעשה מכלאיים בניגוד לבגדי הכהונה הרגילים

תוד"ה החרצנים-החרצן הוא הפנימי והזג הוא הקליפה

תוד"ה **דורדיא-שמרים** של גויים שיובשו בתנור:
 ר' אפריים: מותר
 ר"ת: אסור כל עוד לא הוציאו את הטעם מהשמרים ע"י שרייתם במים

דף לד:

תוד"ה **אכטא**-מהו אכטא דטייעי:
ה"ערוך":קמח עם עשבים בשמים וחלב שמזלפין עליו יין
ר' חננאל:דלעת חלולה ששמים בה יין ודחו אותו בתוס'

תוד"ה **מורייס-מורייס** שאסור בהנאה הוא מורייס של בעל הבית או של אומן אחר שהשתמשו באותו מורייס פעמיים בפעם השלישית הם נותנים יין במורייס

תוד"ה אי-כאן לא שייך לומר שיש חזקת היתר לקיבות(בגלל שהעגל בחייו מותר ורק השחיטה עוררה ספק)כי הם שחוטות לפנינו ולא נוכל לצרף רוב וחזקה שיהפכו את המיעוט "למיעוטא דמיעוטא" שגם ר' מאיר לא חושש לו

תוד"ה וכי-שחיטת הגוי באופן נורמלי היא לצורך זריקת החלב והדם ולכן שייך להקשות בגמרא משוחט ע"מ לזרוק את החלב והדם אע"פ שאצלנו לא כתוב בפירוש שהשחיטה לצורך זה

תוד"ה **רשב"ל**-ריש לקיש מתיר לפי רש"י(לא בסוגיה שלנו)אף באכילה ולמרות שהוא מומר יש 3 סוגי מומר ואחד מהם שחיטתו מותרת באכילה

תוד"ה **מפני**-היתרוץ שמעמידים בקיבת עגלי עבודה זרה הוא דחייה כי מדובר על מיעוטא דמיעוטא שהם עגלי עבודה זרה

תוד"ה השיאו-מהו השיאו:

(1) נתן לו עצה (בשין שמאלית)

(2) הטעה אותו (בשין ימנית)

תוד"ה **שחבירו**-הראיה שמדובר בלשון זכר היא מהמשך הפסוק שכתוב בו "על כן עלמות אהבוך"(כי שמן עדיין ניתן לומר לשייך ללשון נקבה-ה.ב.)

תוד"ה **בשרו**-לומדים מהמילה בשרו אצלנו בשרו ולא פירשו ובמסכת בבא קמא לומדים שגם אם שחט שור שחייב מיתה בשרו אסור

תוד"ה **אמר**-נראה...בתמיהה-רבא מבייע לשיטת רב שמקדש בפרש שור הנסקל מקודשת ובפרש עבודה זרה אינה מקודשת ולא חולק עליו

יש...בפירושיו(שייך לדיון על גבינת הגוי במשנה)-יש גירסא שצריך היה להקשות למה אסרו את הגבינה בהנאה הרי האיסור אינו בעין ויש להתיר כמו בתיר ומורייס וענתה הגמ' כיוון שיש לקיבה השפעה על הצורה הכללית("מעמיד")היא נחשבת בעין וכן הגירסה בר"ח(ולפנינו)

דף לה.

תוד"ה **מא**-בירושלמי ישנם טעמים מדוע לא מגלים לכל אדם גזירות ומדוע אין ללמד כל אדם תורת הנסתר והסיבה שלא גילו את האיסור של הגבינות אצלנו הוא בגלל שאסור לשקע עצמך בדברי תורה בפני מי שאינו כשר ופירוט סיבת הגזירה היא שקיעה בדברי תורה

תוד"ה **משום**-תימה...לניקורא-אע"פ שחשש ניקור קיים כאשר הישראל לא רואה את הגוי ולא רק חשש עירוב יש מקרים בהם ישנו רק חשש עירוב וחשש ניקור לא שייך כגון שהישראל שומר מבחוץ שהגוי לא יילך וא"ת...שערבבו-חלב חמור כי הגויים מזלזלים בנקיות שלו יותר מאשר במים ודבש ולא מקפידים אפילו על כיסויו ולא רק על ניקורו

תוד"ה **ישן-שיכר** ישן שייך לגזור משום שיכר חדש כי קשה להבחין ביניהם אבל גבינה ישנה אינה דומה לחדשה

תוד"ה לפי-מה יש בצחצוחי החלב:

רש"י: חלב טמא

ר"ת ור"י: ארס של נחש

ר' אלחנן:הארכ מעכב וגורם שלא יהפוך החלב לגבינה ואם נראה שכך קורה נדע שיש ארס והתוס' דחו פירושו כי לא מצינו שהארכ מעכב החלב להפוך לכגבינה

תוד"ה **מפני**-בשר נבילה שמעמיד אוסר את הגבינה כי הנבילה אסורה מדאורייתא אבל שחוטה מותר להעמיד כי זה בשר בחלב של "צונן בצונן" שזה רק איסור דרבנן

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

תוד"ה **ורבי-רשב"ם** אומר שהקושיה היא גם לרב וגם לשמואל כי גם שמואל מודה שזה מגזירת תלמידי שמאי והלל

תוד"ה **והתנן**-תיממה...בו-כדי לבטל תקנה של גדול ממנו צריך גם שלא פשטה התקנה וגם שהציבור לא יכול לעמוד בה ואם מדובר בתקנה שלא פשטה אבל הציבור יכול לעמוד בה מספיק שלא פשטה בכל ישראל מ"מ...המדרש-למעשה התוס' משנה את דעתו וקובע כלל אחר לשינוי הגזירה:

1)י"ח דבר אם פשט אפילו בי"ד גדול לא יכול לבטל ואם לא פשט אפילו קטן יכול לבטל

2)גזירה רגילה שפשטה גדול יכול לבטל וקטן לא(פרוזבול)

דף לו:

תוד"ה אי-אין הפירוש שאם אין את הגוי כולו אין איסור אלא שיכול בי"ד אפילו קטן להתיר את האיסור

תוד"ה גזרו-גם על בנות כותים גזרו והיא גזירה נפרדת(לבנות גויים)

תוד"ה **דכתיב**-האיסור לשאת גויה הוא מהמשך הפסוק "ובתו לא תיקח לבנך" ולא תתחתן בם מדבר על גיורת ודרך הגמרא לכתוב תחילת הפסוק כשמתכוונת להמשכו

תוד"ה כ"ה-האיסור הוא דווקא לקחת גויה מ7 אומות לבנך אפילו אחרי גיור לשיטת ר' שמעון והנימוק הוא שהיות ור"ש דורש טעם הפסוק אין צורך לומר את הטעם בפירוש וממילא אם נכתב זה כדי לאסור 7 אומות אפילו לאחר שנתגיירו

תוד"ה **משום**-פירוש...זונה-ישנה סתירה שאצלנו משמע שבי"ד של חשמונאי אסרו גויה משום זונה ובמסכת תמורה קידושין ויבמות משמע שגויה היא זונה מהתורה וי"ל...להו-מי שנבעלה ודאי עליה יש איסור תורה(לרבא "לאו" ולאביי "עשה") ובית דין של חשמונאי גזרו על סתם גויה שלא ידוע אם נבעלה וק'...גמורה-אשת גוי כלפי גוי אחר היא אשת איש גמורה וכלפי ישראל יש איסור עשה אם היא נשואה לו כדתם(אשתו גמורה)ויושבת תחתיו(בעולת בעל)

תוד"ה **צער-ר'** אסי ור' יוחנן ור' ינאי ור' נתן בן עמרם ורבי כולם בני אותו דור

דף זל.

תוד"ה **לאלתר**-הסיבה שלא ברור שנתיר אותה מיד זה גזירה משום מקרה שלא מת ויבואו להתיר תוך הזמן

תוד"ה **ורבנן**-רבנן שבדור של ר' יוסי חלקו עליו לעניין שאין זמן מפורש בשטר אלא הוא נגזר מהמציאות שהאישה מתה אבל אין ראייה שחלקו על העיקרון ש"זמנו של שטר מוכיח עליו" אם הזמן כתוב בפירוש בשטר

דף זל:

תוד"ה **בראשו-ר"ת** ור"ח גורסים שאם ראשו של החגב ארוך הוא מותר לפי כולם(לא כמו הגירסה אצלנו שאסור לפי כולם)

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

תוד"ה **ואתא**-מספיק שישראל יקרב מעט הבישול כדי שלא יחשב בישולי עכו"ם ולכן מספיק לזרוק קיסם לתנור

תוד"ה **תנו**-לא שייך להקשות מהבריייתא שאוסרת ביצה על חזקיה ובר קפרא כי קדמו לר' יהודה הנשיא

תוד"ה **אי**-ההלכה היא שנותן טעם לפגם מותר ובתם כלים של הגוי רש"י ר"ת ור"י פסקו שהם אינם בני יומם(כלי שאינו בן יומו הוא נותן טעם לפגם-ה.ב.)

דף לט.

תוד"ה **התם**-קנקנים היות ופולטים לתוך יינו של היהודי את היין של הגוי שהיה בלוע בהם נחשב שידוע ממשו של היין אבל כבשים ששמו בהם יין נחשב שממשם לא ידוע(עין לב. תוד"ה הא בחלקו השלישי)

תוד"ה **אין**-הסיבה שאע"פ שאין לדג עכשיו ויהיה לו אח"כ סנפיר וקשקשת מותר היא כי את המילה "אין" דורשים "עין" דהיינו התבונן לעומקו אם יש או אין ואם עתיד להיות לו סנפיר וקשקשת

תוד"ה **וסימנך**-הסימן של "טמא טהור טהור טמא" תקף רק בשור וחמור אבל שאר בהמות דין בהמת הים כבהמת היבשה

תוד"ה **ה"ג**-דין הדגים ולפי הדין תשתנה גירסת הגמרא:

	שפר נונא	קדש נונא	קבר נונא
רש"י	מותר	אסור	אסור
ר"ח(לא לפנינו)והתוס'	אסור	מותר	מותר

תוד"ה **אגב**-חילתית שחותכים בסכין של גוי כולה נאסרת כי היא מאוד חריפה ולכן בולעת בכולה ולא רק "כדי קליפה" ובצל וקפלוט התוס' בשם הר"ם נטו להקל שבולעת רק כדי קליפה

תוד"ה **אמר**-מה הסיבה שיש דברים שחוששים לזיוף ומצריכים שני חותמות ויש דברים שמספיק חותם אחד:

רש"י ור' יהודה(מבעלי התוס'):מה שדמיו יקרים ושווה להתאמץ כדי לזייפו צריך שתי חותמות ר' אפרים:שהאיסור בעינו צריך שתי חותמות ובתערובת מספיק חותם אחד

דף לט.

תוד"ה **פת**-רש"י לא גרס בגמרא את הקושיה מה יש לחשוש שיחליף הפת כי זו קושיה ששייכת לגבי כל הדברים והתוס' אמרו שזה לא סיבה לשנות גירסה(יתכן שתוס' חשבו שיש סיבה להעדיף הקושיה בפת על שאר דברים-ה.ב.)

תוד"ה **ימ"ח**-חלב וגבינה נכתבו כשני דברים נפרדים כי סיבת איסורם שונה ולכן יש קושיה לרש"י שהסביר לפי ר' ירמיה שהאיסור בגבינה ובחלב שניהם משום חשש ערבוב של חלב טמא למה נשנו שניהם ובאמת בתוספתא במקום חלב נכתב חתיכת דג שאין בה סימן(מיישב את רש"י-ה.ב.)

תוד"ה **תנינא**-מה שכתוב במשנה וישראל "רואהו" יתפרש ע"פ הבריייתא שיכול לראותו בכל רגע ולא בהכרח רואה אותו בפועל

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

תוד"ה אי-גם כשאין דבר טמא בעדרו של הגוי צריך ישראל לישב בצד עדרו של הגוי כדי שלא נאסור את החלב של הגוי מחשש "גילוי" (שנחש יטיל ארס בחלב כי לא מכסים אותו-ה.ב.)

תוד"ה **התם**-הגמרא הייתה צריכה לומר שבוצר לאכילה לא הוכשר לקבל טומאה אפילו לפי בית שמאי כי זה שכתוב "בוצר לגת" הייתי חושב שזה להראות כוחם של בית הלל שאפילו אז אמרו שלא מקבל טומאה ובית שמאי שהלכה כמותם סברו שאפילו בוצר לאכילה מכשיר לקבל טומאה

דף מ.

תוד"ה **כאן**-מתי צריך בחבית כלבית אחת כדי לדעת שהציר כשר ומתי שתיים:
רש"י: פתוחות צריך שתיים וסתומות מספיק אחד
ר' אפרים: פתוחות צריך אחד וסתומות צריך שתיים

תוד"ה **ובדגים**-למי הקשתה הגמרא שצריך סנפיר וקשקשת ולא סימן אחר:
רש"י: גם למי שסובר שצריך ראש ושידרה וגם למי שמצריך רק אחד מהם
תוס': הקושיה היא רק למי שמצריך את שניהם כי אם צריך רק אחד בודקים שידרה ולא צריך סנפיר וקשקשת והסיבה שהמשנה בחולין לא דיברה על שידרה היא כי המשנה שם לא עסקה בסימנים שבתוך הגוף אלא רק בסימנים חיצוניים

תוד"ה **מחלוקת**-הסיבה שציר קל מגוף הדג לעניין לטבל בו היא כי ציר בטל ברוב (צ"ע דין זה לפי המשנה בתרומות פ"י מ"ח והר"ן והרא"ש כאן) ודג הוא בריה ובריה לא בטלה ברוב

תוד"ה **וחזא**-רב הונא בר חנינא התיר כי היה שם רק סוג אחד של דג ורבא אסר כי יתכן שהיו הקשקשים מראש בחבית והציר בא מדגים טמאים

תוד"ה **נמצאת**-כלבית שמוצאים ומכשירה את הציר זה מספר הכלביות הנדרש לפי רש"י ור' אפרים (תוד"ה כאן)

תוד"ה **אמר**-האם סימני עוברי (ביצי) דגים דהיינו שדג טהור ביציו מאורכות (אליפסה) ושל טמא עגולות הם מדאורייתא ואז ניתן לאוכלם לפי הסימנים או שלא ניתן לסמוך עליהם:
ר"ת: דאורייתא וניתן לאכול לפי הסימנים כי הגמרא ענתה שנימוחו העוברים ולא אמרה שלא ניתן לסמוך על הסימנים

ר"י ור' יהודה (מבעלי התוס'): הסימנים לא דאורייתא ואין לאכול ע"פ הסימנים האלה ומה שלא ענתה הגמרא שסימנים לאו דאורייתא זה כי עדיין ישאר קשה כי יצא בגמרא שלא ניתן לקחת ביצים שלא מן המומחה כלל וזה לא נכון כי אם אדם אומר שזה של דג מסויים אפילו אינו מומחה ניתן כבר לסמוך על הסימנים כי יש "תרתי לטיבותא" דהיינו שתי סיבות לחשוב שהדג כשר

דף מ.

תוד"ה **אוצר**-הברייטא מחדשת יותר ככל שהיא מתקדמת דהיינו לא רק אוצר שמחזיקים להרבה זמן לא נחשוש שהכהן לא יערב שם תרומה אלא אפילו דברים שעושים לפחות זמן ולא יהיה זמן לחכמים לקנוס אותו על כל האוכל עדיין לא חושדים בו שיעירב תרומה עם חולין